

Kandidatuppsats

Bachelor's thesis

Sociologi, inriktning Risk och Kris 15 hp
Sociology, Sociology of Risk and Crisis 15 credits

"Men tar man aldrig risker så får livet ingen riktig mening"¹

Unga vuxnas förhållningssätt till risker i vardagen

Caroline Arvaker & Lukas van der Heiden

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

---

¹ IP Elias

MITTUNIVERSITETET

Samhällsvetenskapliga institutionen

Examinator: Anna Olofsson: anna.olofsson@miun.se

Handledare: Erika Wall: erika.wall@miun.se

Författarnas e-postadress: Caroline Arvaker cabe1022@student.miun.se & Lukas van der Heiden cava1002@student.miun.se

Utbildningsprogram: Risk- och krishanteringsprogrammet, 180 hp

Huvudområde: Sociologi

Datum: 2013-05-21

Förord

Ett stort Tack till:

Erika Wall för ditt stöd och konstruktiva kommentarer. Framförallt vill vi tacka dig för att ha varit en föredömlig handledare genom denna uppsats.

Mittuniversitetet Östersund och **samtliga kurskamrater** för dessa tre lärorika år tillsammans, vi kommer att sakna er och vår tid här.

Deltagarna inom denna studie, för era givande svar och för er tid.

Östersund, maj 2013

Caroline Arvaker & Lukas van der Heiden

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att i Sverige och Norge undersöka ett antal unga vuxnas riskförståelse i samband med vardagsrisker samt om och i så fall hur dessa vardagsrisker förebyggs. För att ta reda på detta har tre individer i Sverige samt tre individer i Norge intervjuats med halvstrukturerade intervjuer. De intervjuade är i åldrarna 18-30 år där två kvinnor och en man är från Norge och en kvinna och två män är från Sverige. Samtliga intervjupersoner studerar på universitetsnivå och har inga egna barn. För genomförandet av studien samt för att besvara studien syfte har kvalitativ forskning utförts med en fenomenologisk utgångspunkt för att undersöka ämnet så som det beskrivs av intervjupersonerna. Analys av den insamlade empirin är utförd med induktiv tematisk analys inom vilken empirin delats in i teman som framkommit i analysen. Resultatet visar att de risker som intervjupersonerna ansåg tillhöra vardagsrisker var risker i trafiken, risker i hemmet som relaterades till brand, risker med utlandet, risker med att inte få arbete efter avklarad utbildning samt risker som ligger utom individens kontroll. Kvinnorna i studien tog även upp risker i samband med att bli utsatta för överfall nattetid. Männerna i studien tog frivilligt risker i samband med fritidsaktiviteter som skidåkning. Samtliga intervjupersoner förebyggde risker i sin vardag genom att vara noga med att se sig om i trafiken. Kvinnorna i studien var noga med att dra ut elektrisk apparatur för att undvika brand, samt att de var extra vaksamma när de var ensamma ute nattetid. Samtliga intervjupersoner har i uppväxten lärt sig hantera och förebygga risker både genom erfarenheter samt genom den sociala interaktionen med föräldrar. Källor till information om risker som intervjupersonerna använde var internet, vänner, familj samt skola.

Nyckelord: Unga vuxna, riskförståelse, vardagsrisker, meningsskapande, social interaktion.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2. TEORETISK REFERENSRAM	4
2.1 VAD ÄR RISK?	4
2.2 RISK- EN SOCIAL KONSTRUKTION.....	5
2.3 RISKFÖRSTÅELSE	6
2.4 ANDRA FAKTORER SOM KAN PÅVERKA FÖRHÅLLNINGSSÄTTET TILL RISK	8
2.4.1 KVINNOR OCH MÄN	8
2.4.2 RISKKÄLLAN.....	9
3. TIDIGARE FORSKNING.....	10
3.1 EMERGING ADULTHOOD – EN NY ERA.....	10
3.2 HUR UNGA VUXNA FÖRHÅLLER SIG OCH AGERAR GENTEMOT RISK.....	11
4. METODOLOGI.....	12
4.1 METODVAL.....	12
4.2 URVAL.....	13
4.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	13
4.3.1 SKAPANDE AV INTERVJUGUIDE.....	13
4.3.2 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER	14
4.4 ANALYSMETOD.....	15
4.5 RELIABILITET OCH VALIDITET	16
4.6 ETIK.....	17
5. RESULTAT OCH ANALYS	18
5.1 RISKER I VARDAGEN	18
5.1.1 ANALYS AV RISKER I VARDAGEN	19
5.1.2 SVERIGE OCH NORGE	24
5.1.3 SAMMANFATTNING AV RISKER I VARDAGEN.....	24
5.2 FÖREBYGGANDE AV RISKER I VARDAGEN.....	24
5.2.1 ANALYS AV FÖREBYGGANDE AV RISKER I VARDAGEN.....	25
5.2.2 SVERIGE OCH NORGE	28
5.2.3 SAMMANFATTNING AV FÖREBYGGANDE AV RISKER I VARDAGEN	29
5.3 EN FÖRDJUPAD BILD AV RESULTAT SAMT ANALYSER.....	29
6. DISKUSSION.....	31
7. SLUTSATSER.....	33
8. REFERENSER	35
BILAGA 1 – INTERVJUGUIDE.....	39

1. Inledning

I detta avsnitt presenteras bakgrunden till denna studie samt syfte och frågeställningar.

1.1 Bakgrund

Varje dag går det att ta del av nyheter som på olika sätt belyser händelser där människor har varit med om olyckor i sitt vardagliga liv. Det kan handla om allt från bilolyckor, sjukdomar eller naturkatastrofer (Goldberg 2013). Gemensamt för dessa händelser är att de sker i olika individers vardag. En annan central del som ovanstående händelser har gemensamt är att utfallen varierar beroende på de drabbade individernas kunskaper om riskerna samt hur de hanterar situationerna de ställs inför. Sveriges regering anser att allmänhetens kunskaper inte räcker till när olyckor väl sker då det saknas relevant kunskap om specifika målgruppers behov i samhället (Skrivelse 2009/10:124).

Detta examensarbete knyter an till sociologen Erika Walls pågående forskningsprojekt *Den enskildes drivkraft att förebygga olyckor och kriser* (Wall 2012) och har som huvudsyfte att undersöka individers drivkrafter när det handlar om att förebygga olyckor och kriser i vardagen. Den studerande målgruppen inom projektet är unga vuxna mellan 18-30 år bosatta i Norge samt Sverige. Wall menar att det finns ett behov av forskning inom detta område då tidigare forskning som gjorts enbart har fokuserat på det samhällsliga perspektivet och inte lika mycket på ett individperspektiv. Walls projekt har därmed en samhällslig funktion att fylla då kunskap om hur individer förhåller sig till risker samt hur de hanterar dessa är nödvändig för att kunna hjälpa individer att förebygga olyckor och kriser i sin vardag (Wall 2012). Walls projekt är postdoktoralt och finansierat av MSB (myndigheten för samhällsskydd och beredskap).

Forskaren Jeffery Jensen Arnett har tagit fram begreppet "Emerging adulthood" vilket beskrivs som en "ny" tid i livet mellan åldrarna 18-25 där individer i välfärdsländer pendlar mellan olika livsstilar som att studera, resa eller arbeta. Enligt Arnett har individer i dessa åldrar en benägenhet att ta mer risker, men på grund av att detta är ett nytt fenomen har få studier gjorts på denna grupp (Arnett 2000). Vi har med ovanstående som bakgrund valt att i vår studie definiera begreppet unga vuxna som individer mellan 18-30 år. Det är även denna grupp som i likhet med Walls projekt är målgruppen inom vår studie.

Vi har via vetenskapliga sökmotorer som Google scholar, Scopus, Science Direkt samt Web of Science genomfört sökningar på vårt ämne angående likheter mellan individers syn på risker i Sverige och Norge. Vi använde sökorden ”young adult”, ”risk” samt ”Norway” och ”Sweden”. Den enda träffen vi fick på dessa sökningar där båda länderna berörs var en artikel som gjorts i samarbete mellan Sverige och Norge angående barnmisshandel (Seto, Kjellgren, Priebe, Mossige, Svedin & Långström 2010). En möjlig förklaring till det låga antalet träffar kan enligt oss vara att dessa länder ses som relativt lika och att det därför kan anses som självklart att individer skulle ha en likvärdig syn på risker inom de bägge länderna. Vi finner därav brist på kunskap inom ämnet som berör dessa båda länder och vill därför i vår studie undersöka detta område närmare.

För att ge en bakgrund till hur myndigheter i Sverige och Norge arbetar med att förbereda individer till att ta eget ansvar angående risker i vardagen väljer vi att titta närmare på hur MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) i Sverige samt Norges motsvarighet DSB (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap) arbetar med detta. Dessa två myndigheter syftar bägge till att bedriva olika former av samhällsskydd där en stor del av arbetet handlar om att förebygga olyckor och kriser. Myndigheterna sprider även information till allmänheten angående hur kriser och olyckor kan hanteras och förebyggas. Detta görs för att stärka individers egenansvar (MSB 2012; DSB 2012).

MSB anger föreskrifter inom lagen för skydd mot olyckor (SFS 2003:778). Lagen i sig går ut på att individer i Sverige personligen har ansvar för att i vetskap om brand, olycka eller fara för annans liv varna de drabbade och tillkalla hjälp. Föreskrifterna som MSB utfärdar innehåller information om hur individer ska hantera och agera inom riskfyllda situationer och det är individens ansvar att följa dessa (SFS 2003:789). MSB utbildar även individer i samhället i hur dessa kan hantera och förebygga risker i sin vardag. Målet inom myndigheten är att få lägre olycksstatistik samt att minska konsekvenserna av händelser som sker (Räddningsverket 2008:39; MSB 2012). DSB är en sambandscentral som arbetar på liknande sätt som MSB. DSB har färre anställda än MSB och informerar allmänheten om individens skyldigheter vid olyckor via deras hemsida. I likhet med Sverige finns det lagar som behandlar den enskildes ansvar vid olyckor. Brann- och explosionsvernloven anger att individen har ett ansvar att förebygga och begränsa skadeverkningarna vid brand, explosion eller annan olycka. Individen har även ansvar för att varna drabbade och tillkalla hjälp (LOV 2002-06-14, nr 20; DSB 2012).

1.2 Syfte och frågeställningar

Mot ovanstående bakgrund har vi utformat vårt syfte som denna studie ämnar besvara. Studien knyter an till det ovan nämnda forskningsprojektet *Den enskildes drivkraft att förebygga olyckor och kriser* och syftar till att undersöka riskförståelse gällande vardagsrisker hos unga vuxna i åldrarna 18-30 bosatta i Sverige respektive Norge. För att kunna svara upp mot syftet har följande frågeställningar utformats:

- ❖ Vad anser unga vuxna vara risker i vardagen?
- ❖ På vilket sätt förebygger unga vuxna risker i vardagen?
- ❖ Finns det likheter och/eller skillnader mellan de Norska samt Svenska unga vuxna i denna studie med avseende på ovanstående frågeställningar?

2. Teoretisk referensram

Nedan redogör vi för den teoretiska referensramen som är till för att skapa förståelse för ämnet. Vi har valt en induktiv ansats vilket innebär att de valda teorierna som presenteras härleds ur vårt empiriska resultat. Först redogörs för olika definitioner av begreppet risk. Därefter presenteras det socialkonstruktivistiska perspektivet på risk vilket vi i denna studie ställer oss till vilket efterföljs av begreppet riskförståelse som denna studie utgår ifrån. Slutligen redogörs för andra faktorer utöver ovanstående som kan förklara individers förhållningssätt till risk.

2.1 Vad är risk?

Begreppet risk kan härledas långt bak i historien. På medeltiden ansågs risk vara något som orsakades av naturen som till exempel stormar eller översvämningar. Denna definition kom under 1800 talet att ändras i samband med det moderna samhällets intåg till att ge individen och samhället det största ansvaret för att en risk uppstår (Lupton 1999:5-6). Idag finns det olika definitioner av risk beroende på vilket ämne och perspektiv som definitionen utgår ifrån. Ur ett naturvetenskapligt perspektiv ses risk som sannolikheten att någonting kan ske samt konsekvenserna av detta, risker är därmed något som går att beräkna (Brunschot & Kennedy 2008:11-12). Risk kan vidare ses som en olycka eller kris som eventuellt kan ske i framtiden där risken i denna mening ofta upplevs som något negativt. Det finns emellertid en positiv aspekt av begreppet risk som ofta associeras med vinning för individen. Ett sådant exempel kan vara risker i samband med spel (Olofsson & Rashid 2009:22). Forskarna Deborah Lupton och John Tulloch menar att individens syn på risk blivit allt mer inriktad på något negativt snarare än positivt där risk associeras med fara och rädsla för det okända (Lupton & Tulloch 2002:325). Vi väljer att i denna studie förhålla oss till en definition av risk som utgår från det socialkonstruktivistiska perspektivet vilket beskrivs av forskaren Ortwin Renn. Renn menar att risker är konsekvenser av mänskliga handlingar där det är individen och samhället som definierar vad som är riskfyllt (Renn 1998:51). Vi har valt denna definition på grund av att vi liksom Renn anser att individer konstruerar mening genom det sociala samspelet med varandra (Creswell 2013:24-25). Risk är i denna mening inte något objektivt som uppfattas lika av alla utan skapad av människor inom ett visst samhälle eller grupp.

2.2 Risk- en social konstruktion

Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet ses risk som något skapat av människorna i ett visst socialt sammanhang. Anhängare av detta perspektiv menar att det inte finns någon definition av risk som bör kallas för den rätta. På grund av detta går det inte att få alla att acceptera alla risker. Forskarna Mary Douglas och Aaron Wildavsky (1982:3-8) menar att risker samt förståelsen för vad som kan ses som en risk är grundad i olika sociala principer som ser annorlunda ut för individer i olika grupper, samhällen eller kulturer. Detta är för oss relevant att få en förståelse för då vi i denna studie har intervjuat individer från två länder. Dessa principer innefattar delade normer och värderingar vilka vägleder individer i hur dessa ska bete sig gentemot olika faror, vilka risker som är accepterade och vilka som bör undvikas (Douglas & Wildavsky 1982:3-8). Forskarna menar vidare att:

There is no gap between perception and reality and no correct description of the right behavior, at least not in advance. The real dangers are not known until afterward (there always being alternative hypotheses). In the meantime, acting in the present to ward off future dangers, each social arrangement elevates some risks to a high peak and depress others below sight (Douglas & Wildavsky 1982:8).

Att människor i olika samhällen inte kan veta vad som egentligen är en risk innan denna har realiserats kan som i citatet ovan innebära att de agerar som om de befann sig i en riskfylld situation. Detta kallar författarna för kulturellt bias och används för att organisera och upprätthålla sociala relationer, vilket görs genom att gemensamt utesluta vissa värderingar och acceptera andra. En individ reagerar alltså inte som en individ utan som en social varelse när det handlar om värderingar om till exempel risker. Kulturella bias kan vidare användas för att förklara och förstå varför olika grupper och samhällen reagerar olika på likartade risker (Douglas & Wildavsky 1982:8-9, 80).

Douglas och Wildavsky menar som nämnt ovan att individer styrs av olika normer och värderingar som härstammar från den kultur de kommer ifrån. Utifrån detta har forskarna tagit fram en modell som kallas för grid/group typologin. Modellen beskriver hur olika typer av samhällen är organiserade samt hur dessa förhåller sig till olika delade normer och värderingar (Douglas & Wildavsky 1982:138–139). För vår studie är denna modell dock allt för inriktad på samhället i stort då vi vill undersöka hur den enskilda individen förhåller sig till risker. Därav väljer vi att istället presentera Karl Dakes version av grid/group typologin

genom vilken forskaren ämnar överföra Douglas och Wildavskys teorier från samhällsnivå till individnivå.

Inom Dakes grid/group typologi finns det tre kategorier vilka representerar hur enskilda individer förhåller sig till risk beroende på vilken typ av värderingssystem dessa har. Individer inom den första kategorin beskrivs som *hierarkister*. Dessa individer vill leva i ett traditionellt samhällssystem där institutioner har den största makten samt där risker kan hanteras genom noggrann kontroll av det som ger upphov till risken. Andra kategorin innefattar så kallade *individualister* vilka prioriterar sig själva, sina egna val och ett samhälle där den egna individen och dennes prestationer stor i centrum. Risker ses som positiva då dessa kan ge utmaningar och vinster för individen, samtidigt som hot mot den egna friheten ses som negativa risker. Den sistnämnda kategorin innefattar *egalitärerna* vilka prioriterar miljö och rättvisa i samhället genom att protestera mot risker som har med detta att göra då de anser att naturen är ömtålig (Wildavsky & Dake 1990:44-46).

2.3 Riskförståelse

För att kunna reflektera över hur individer förhåller sig till risker i vardagen väljer vi att redogöra för begreppet riskförståelse (Wall 2010). Begreppet är framtaget av forskaren Erika Wall som i sin forskning positionerat sig åt det socialkonstruktivistiska hållet.

Riskförståelse innebär enligt Wall att individen skapar mening utifrån social interaktion med andra individer. Vilket socialt sammanhang en individ befinner sig i samt vilka normer och värderingar som omger denne har en avgörande effekt på hur individen förstår sin omvärld och då även förhållandet till risker. Vidare menar Wall att den förståelse individen har för ett visst fenomen påverkar agerandet gentemot detta. Det som enligt Wall utgör kärnan i begreppet är den så kallade meningsstrukturen vilken ligger till grund för en individs förståelse för sin omvärld samt vardag. Meningsstrukturen härleds ur individens socialiseringsprocess vilken har sin början i barndomen och fortskrider genom livet (Wall 2010:8-10). Då vi i vår studie undersöker unga vuxnas riskförståelse är det relevant att förstå de bakomliggande faktorerna till ett visst beteende vilket enligt oss till stor del går att finna i intervjupersonernas meningsstrukturer. Vi väljer därför att redogöra för meningsstrukturens fyra delar nedan. Vi är medvetna om att det kan och enligt Wall bör ingå fler delar inom meningsstrukturen, men väljer att avgränsa oss till nedanstående fyra.

1. Egna erfarenheter

En individ skapar efter sina erfarenheter olika strukturer som denne i framtiden kan följa för att förstå specifika situationer som individen ställs inför (Wall 2010:10). En sådan erfarenhet kan bidra till att en individ som har varit med om något som gjort starkt intryck tror att samma sak kommer att ske igen i samband med liknande situationer i framtiden (Douglas & Wildavsky 1982:88).

2. Individuell/kollektiv värdering

Denna del inom meningsstrukturen innefattar en individs värderingar vilka är knutna till samhället som individen befinner sig i. Beroende på om samhället är individualistiskt eller kollektivistiskt inriktat så har normer och värderingar olika stor betydelse, vilket även går att finna i Dakes version av grid/group typologin (Dake 1992:44-46). Riskförståelse i ett individualistiskt samhälle kan alltså härledas utifrån normer och värderingar även om dessa inte har stor betydelse i ett sådant samhälle (Wall 2010:10-11).

3. Platsanknytning

Wall betonar att normer och värderingar är knutna till den plats individen rent geografiskt befinner sig på vilket medför att riskförståelsen blir bunden till denna plats även om risken i sig inte är det. Ett exempel som Wall använder sig av är att individers riskförståelse kan skilja sig beroende på om individen lever i en stor eller liten stad (Wall & Olofsson 2008). Det finns vidare fyra perspektiv inom ramen för platsanknytning vilka påverkar individens riskförståelse (Pollini 2005:497-499; Wall 2010:11-12). Det första perspektivet kallas för *yttre förhållanden* vilket handlar om den geografiska plats eller territorium inom vilken individen lever sitt vardagliga liv. Det handlar om de fysiska yttre förhållandena, hur dessa ser ut samt hur individen verkar inom dessa ramar. Det andra perspektivet är *ömsesidigt beroende* och beskriver hur individen samspelar med andra individer på den geografiska platsen. Individen lever i symbios med andra individer där dessa är beroende av varandra i det sociala samspillet. *Social tillhörighet* är det näst sista perspektivet och beskriver hur stark samhörighet individen känner till både platsen och individerna inom denna. Det fjärde och sista perspektivet kallas för *värdegemenskap* vilket handlar om de kulturella likheter som finns både mellan individer inom platsen samt mellan länder i en viss region (Pollini 2005:497-499; Wall 2010:11-12).

4. Social skiktning

Denna sista del i meningsskapandet handlar om vilken position eller roll en individ har i samhället samt hur individen ställer sig politiskt. Dessa två faktorer påverkar individen till att bete sig på ett visst sätt. Både rollen i samhället och det politiska ställningstagandet för med sig specifika normer och synsätt som slutligen påverkar en individs riskförståelse (Wall 2010:11).

De fyra delar som meningsstrukturen består av utgör sedermera en del av individens riskförståelse vilket även påverkar själva agerandet gentemot risker. Viktigt att tillägga är att riskförståelsen aldrig är något som består utan den förändras ständigt i takt med att individen integrerar med andra och får på så sätt ny kunskap och mening för till exempel risker (Wall 2010:13-14).

2.4 Andra faktorer som kan påverka förhållnings sättet till risk

2.4.1 Kvinnor och män

Då hälften av våra intervju personer i denna studie är kvinnor och hälften män anser vi det nödvändigt att reflektera över skillnader som kan finnas mellan genusen när det handlar om hur individer förhåller sig till risker. Enligt forskaren Ann Enander är det vanligt att kvinnor skattar risker högre än vad män gör, oberoende av vilken typ av risk det är. Vidare är kvinnor mer oroliga över att risker ska inträffa, speciellt när det kommer till risker som kan drabba kvinnan personligen. Män anser sig vara mer säkerhetsmedvetna och tror sig hantera risker bättre än andra, samtidigt som kvinnor anser det motsatta. Enander menar vidare att kvinnor i allmänhet vidtar fler säkerhetsåtgärder i sin vardag än vad män gör (Enander 2005:37-38). Ovanstående syn på kvinnan anser forskaren Paul Slovic bero på både biologiska och sociala faktorer där kvinnan setts som mer omhändertagande till sin natur och på grund av detta är mer riskmedveten. Kvinnor har vidare upplevts som fysiskt svagare än mannen och därför mer utsatt för risker som har med till exempel våld och våldtäkter att göra. En annan förklaring till denna skillnad mellan genusen är att det i högre grad är mannen som både skapar, kontrollerar samt drar nytta av riskerna som finns i dagens samhälle vilket bidrar till att män upplever färre risker (Slovic 2000:396, 402). I båda fallen är det tydligt att det är samhället som har skapat en viss syn på kvinnan, att skillnader mellan genus är en social produkt. Forskaren Judith Butler menar att synen på genus och vad det innebär att vara man

eller kvinna skapas i samhället genom normer vilka anger vad som är normalt och inte (Butler 2004:41-42, 53).

2.4.2 Riskkällan

”Med riskkälla menar man riskens karaktär, t.ex. dess ursprung, om den går att påverka och riskens effekter” (Olofsson 2009:47). Vi anser att det är viktigt att förstå varför individer agerar olika på olika riskkällor. Faktorer som kan ingå i denna benämning och som kan förklara hur individen förhåller sig till risk är om riskerna upplevs som kända/okända, katastrofala, kontrollerbara/icke kontrollerbara, frivilliga/ofrivilliga, om risken innebär en förlust eller nytta för individen samt hur individer förhåller sig till risker för sig själv och andra.

De risker som när de väl realiserats utgör en *katastrof* för samhället som till exempel en kärnkraftsolycka vilken karaktäriseras av många dödsfall på kort tid upplevs ofta som mycket allvarliga av individen. Dessa risker har ofta låg acceptans trots att sannolikheten för att de inträffar kan vara liten (Slovic 2000:117). Individens känsla av *kontroll* över en viss risk har även det betydelse för hur individer förhåller sig till denna. Risker som individen inte anser sig ha kontroll över ses ofta som farliga och i vissa fall katastrofala. Kontrollerbara risker upplevs å andra sidan som lättare att acceptera samt att de även i många fall ses som frivilliga (Slovic 2000:141, 224-225). Risker som individen själv utsätter sig för *frivilligt* som till exempel extremsporter ses ofta som mindre riskfyllda. Detta kan bero på att individen som tar dessa risker får ut positiva effekter av detta så som självförverkligande eller övervinnande av rädsla (Lupton & Tulloch 2002:115). Slovic menar även att individer är betydligt mer toleranta rörande frivilliga risker än ofrivilliga risker (Slovic 2000:223). Vidare anser individer generellt att risker som kan innebära *vinning* för dem själva är lättare att acceptera. Däremot ses risker som innebär *förlust* som negativa (Olofsson 2009:47). Individen har även en förmåga att underskatta risker för sig själv och överskatta riskerna för andra. Detta kan bero på att den egna kontrollen upplevs som större än andras vilket medför en minskad känsla av sårbarhet. Exempel på sådana risker är bilkörning, där individer upplever hög egenkontroll (Enander 2005:20). Slutligen är människor som individen inte har någon relation till viktiga för att individen ska kunna förstå risker som denne själv inte har erfarenhet av. Dessa indirekta relationer bygger på omsorg för mer sårbara och utsatta grupper som individen jämför sig egen situation med (Wall & Kvarnlöf 2012:15, 20).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning angående unga vuxna och risk som vi anser vara relevant för denna studie. Forskningsområdet som belyser unga vuxna och risk upplevs av oss som relativt smalt.

3.1 Emerging adulthood – en ny era

Forskaren Arnett har tagit fram ett helt nytt paradigm i vilken tidsperioden mellan att vara ungdom och att vara vuxen lyfts fram. Paradigmet som på engelska kallas ”Emerging adulthood” kan på svenska översättas till termen ”vuxenblivande” och innefattar dagens unga människor, främst i västvärlden, som lever mellan att vara ungdom och vuxen i åldrarna 18-25 år och uppåt. Denna tid i livet menar Arnett karakteriseras av en frihet i att vara klassad som vuxen i den bemärkelsen att föräldrar inte längre styr individens val. Det är en tid där allt är möjligt men även där framtiden är oviss. Under denna period utforskar individer livet genom att till exempel resa eller arbeta utomlands, träffa olika partners eller studera. Framför allt menar Arnett att detta är en tid då individer söker efter en identitet genom att utforska vad de vill och vilka de själva är genom ovanstående aktiviteter (Arnett 2000).

Detta mellanläge i livet är även enligt Arnett en tid där unga individer tenderar att ta mer risker än i övriga åldrar. Exempel på sådana risker kan vara att ha oskyddat samlag eller att köra bil på ett riskfyllt sätt. Orsakerna till detta agerande kan enligt Arnett bero på att unga vuxna i dessa åldrar får ut intensiva upplevelser av att ta risker, samt att föräldrarna som nämnt ovan inte längre har mycket talan. Arnett anser att detta nya paradigm är en utforskad tid i individers liv då detta är ett nytt fenomen och som fortfarande inte existerar i många länder där välståndet är lågt. Emerging adulthood är en produkt av att individer i industrialiserade länder med god ekonomi kan nyttja en större frihet och inte direkt ge sig in i arbetslivet (Arnett 2000).

Unga vuxna kan ha en tendens att söka efter spänning i tillvaron på en annan nivå än vad vuxna som har passerat trettio års ålder har. Att söka efter spänning är enligt Arnett ett personlighetsdrag där individen söker sig till aktiviteter som är intensiva och ger en positiv känsla. Detta sökande efter spänning är enligt Arnett den främsta orsaken till att unga vuxna utsätter sig för risker. En individ som utsätter sig för en typ av risk tenderar vidare att utsätta

sig för fler. Denna era i livet som omges av risker och spänning stillas för många föräldraskapet infinner sig och individen stadgar sig (Arnett 1998:303-304, 315-317).

3.2 Hur unga vuxna förhåller sig och agerar gentemot risk

I en artikel författad av forskarna Erika Wall och Anna Olofsson belyses unga vuxnas relation till risker ytterligare. Forskarna har i en studie haft som syfte att undersöka skillnader och likheter i unga individers förståelse för risker beroende på om de är bosatta i en stor respektive liten stad. Resultaten visade att individer bosatta i storstäder tenderar att se risker ur ett individuellt perspektiv, risker var något som den enskilde individen hade ett ansvar för samt som individen ansåg sig vara utsatt för personligen. Vidare kom forskarna fram till att individer som var bosatta i den större staden inte såg risker som bundna till den lokala kontexten, utan snarare ur ett mer globalt perspektiv. I kontrast till storstadsborna upplevde individer i den mindre staden risker som mer lokalt förankrade och hade en mer kollektiv syn på dessa (Wall & Olofsson 2008:437-444). Forskning har även visat att unga individer agerar olika när det handlar om säkerhet i trafiken beroende på hur stort samhälle de lever i (Wall 2009:200).

Forskarna Ann Enander och Ann Johansson menar att individer i åldrarna 18-35 upplever risker i hemmet som mindre i jämförelse med äldre. Även vidtagande av säkerhetsåtgärder i vardagen minskar desto yngre en individ är, vilket författarna menar bero på att yngre upplever säkerhetsåtgärder som mindre meningsfulla. Yngre individer tenderar vidare att anse sig vara dåligt informerade när det kommer till frågor om säkerhet vilket även kan kopplas till ett minskat intresse i frågan. Slutligen menar forskarna att den yngre gruppen inte heller upplevde att de personligen drabbades av allvarliga olyckor i samma utsträckning som äldre ansåg sig göra (Enander & Johansson 2005:34-35).

Forskning har visat att individer i allmänhet använder sig av olika informationskällor som de litar på när det handlar om att söka information och ta beslut angående risker i vardagen. Sådana källor inkluderar ofta familj och vänner, men när dessa informationskällor upplevs som otillräckliga söker individen själv upp information via till exempel media eller internet (Alaszewski 2005:103). Det finns även forskning som visar på att individen agerar gentemot till exempel risker beroende på så kallad inre och yttre motivation. Den inre motivationen bidrar till agerade om individen upplever syftet till handlingen som meningsfull, den inre

motivationen är vidare knuten till värderingar. Yttre motivation handlar å andra sidan om yttre påverkan som ger mening åt ett agerande (Wall 2011:32).

4. Metodologi

I detta avsnitt presenteras de vetenskapliga perspektiv vi har valt för denna studie. Efter detta redogör vi för urval, skapandet av intervjuguide samt genomförandet av intervjuer. Vidare går vi igenom val av analysmetod samt hur den insamlade empirin har analyserats. Slutligen diskuteras reliabilitet och validitet samt etiska åtaganden.

4.1 Metodval

I vår studie vill vi undersöka hur individer förhåller sig till risker i sin vardag. Vidare vill vi förstå vårt valda ämne ur de intervjuades synvinkel, därav har vi i denna studie valt att arbeta med kvalitativ forskning. Syftet med kvalitativ forskning är "... att förstå ämnen från den levda vardagsvärlden ur den intervjuades eget perspektiv" (Kvale & Brinkmann 2009:39). För att samla in empiri har vi följaktligen valt den kvalitativa intervjuformen vilken kännetecknas av ett samtal mellan forskaren och den intervjuade. I detta samtal skapas kunskap mellan dessa båda parter, det är därför av hög relevans att forskaren är lyhörd inför det som intervjupersonen berättar samt är påläst om det aktuella ämnet (Kvale & Brinkmann 2009:34, 45). För vårt syfte var det för oss viktigt att intervjupersonerna kunde känna en frihet under intervjuerna och tänka fritt kring olika begrepp utan att bli alltför styrda av till exempel ett frågeformulär. Därför föll valet på halvstrukturerade intervjuer då denna intervjuform är öppen till sin karaktär vilket innebär att forskaren inte är bunden till att följa ett strikt frågeformulär (Kvale & Brinkmann 2009:43).

Vi har i denna studie positionerat oss vetenskapsteoretiskt åt det socialkonstruktivistiska hållet. Vi tar hänsyn till att vår tolkning av det valda ämnet samt tolkningen av intervjupersonernas svar kan påverkas av våra egna bakgrunder, vilket är en central del inom socialkonstruktivismen (Creswell 2013:24-25). Vi är även inspirerade av det fenomenologiska synsättet då vi ämnar undersöka vårt valda ämne ur våra intervjupersoners synvinkel så som vi uppfattar denna. Fenomenologin är ett vanligt inslag inom socialkonstruktivismen och bygger på att vad som är verkligt beror på hur individen uppfattar verkligheten. Det handlar sedan om att på bästa sätt beskriva denna verklighet så som den beskrivs av individen (Kvale & Brinkmann 2009: 42; Creswell 2013:24-25).

4.2 Urval

Enligt Steinar Kvale och Svend Brinkmann är det fördelaktigt att välja få intervjupersoner och analysera insamlad empiri noggrant för att få ett bra resultat. Inom kvalitativa studier är det inte heller eftersträvansvärt att urvalet ska representera befolkningen (Kvale & Brinkmann 2009:129-130). För att kunna besvara vårt syfte har vi valt att intervjua sex stycken personer i åldrarna 18-30 år. Vi har avgränsat oss till universitetsstuderande utan barn där tre av intervjupersonerna kommer från Norge och tre från Sverige. I studien har vi en jämn fördelning på kön och har därför valt att intervjua lika många kvinnor som män. I Norge deltog en man samt två kvinnor och i Sverige deltog en kvinna samt två män. Valet av att avgränsa oss till att välja intervjupersoner utan barn grundar sig i att föräldraskapet kan göra att en individs förståelse för risker kan komma att ändras (Enander & Johansson 2005:37).

Nedan följer en kort presentation av deltagande intervjupersoner där namnen är fingerade:

- ❖ Elias 25 år – Norge
- ❖ Katja 20 år – Norge
- ❖ Terese 23 år – Norge

- ❖ Erik 21 år – Sverige
- ❖ Sandra 24 år – Sverige
- ❖ Anders 23 år – Sverige

De norska intervjupersonerna studerar vid NTNU (Norges teknisk naturvitenskapelige universitet) i Trondheim och de svenska intervjupersonerna studerar vid Mittuniversitetet i Östersund.

4.3 Tillvägagångssätt

4.3.1 Skapande av intervjuguide

Vi har i denna studie valt att använda halvstrukturerade intervjuer i vilken intervjuguiden är uppbyggd efter teman som svarar upp mot studiens syfte samt frågeställningar. Vi har följt Kvale och Brinkmanns förslag på hur en halvstrukturerad intervjuguide kan skapas. Författarna menar att en halvstrukturerad intervjuguide likt vår innehåller teman som

forskaren genom intervjun kan följa. Ordningsföljden på dessa teman behöver förvisso inte följas strikt genom intervjun. Vidare menar Kvale och Brinkmann att en intervjufråga har en tematisk samt dynamisk dimension. Den tematiska dimensionens syfte är att på bästa sätt producera kunskap i intervjusituationen och den dynamiska dimensionen handlar om att frambringa ett gott intervjuklimat genom frågor som inbjuder till en positiv interaktion. Slutligen bör en intervjufråga vara lättförståelig och inte för lång (Kvale & Brinkmann 2009:146-147, 150).

Med ovanstående i åtanke skapade vi vår intervjuguide utifrån teman baserade på vårt syfte samt frågeställningar vilka vi sedan hade som stöd under intervjuerna. Vår intervjuguide är till en början inspirerad av det narrativa synsättet då vi i första delen av intervjuerna söker efter en berättelse om en vardag i intervjupersonernas liv (Kvale & Brinkmann 2009:43, 169). Vi kommer inte att redogöra för denna del i resultatet då dess syfte enbart var att ge oss en djupare förståelse för vilken vardag intervjupersonerna lever i. Resterande del i intervjuguiden behandlar olika teman i vilka ämnena risk och risker i vardagen är centrala. Dessa teman är syn på vardagsrisker, erfarenhet av vardagsrisker samt förebyggande av vardagsrisker (se bilaga 1). Utöver de frågor som finns med i intervjuguiden så har vi även ställt så kallade sonderande frågor. Ett exempel på en sådan fråga kan vara ”kan du berätta mer om denna händelse?” (Kvale & Brinkmann 2009:151) och ställdes när vi uppfattade att det fanns mer information att hämta i intervjupersonernas svar.

4.3.2 Genomförande av intervjuer

Innan genomförandet av intervjuerna valde vi att utföra så kallade pilotintervjuer. Dessa utfördes vid två tillfällen där två kurskamrater användes som testpiloter. Detta gjordes för att vi skulle kunna revidera intervjuguiden samt för att få träna på att utföra intervjuer på ett bra sätt. Dessa två övningstillfällen bidrog till att vi kände oss bättre föreberedda inför de verkliga intervjutillfällena. Vi fick även bra förslag på vad som kunde förbättras gällande intervjuguiden samt i vårt sätt att föra en intervju.

Vid den första kontakten med intervjupersonerna berättade vi kortfattat om studiens syfte och kom sedan överens tillsammans med intervjupersonerna om en lämplig tidpunkt för intervjun. Samtliga intervjuer genomfördes på intervjupersonernas respektive universitet i ett gruppum så att samtalen kunde hållas på en neutral samt avskild plats, fri från störande moment. Samtliga intervjuer inleddes med en kort orientering för intervjupersonen där syftet med

studien presenterades och där vi bad om godkännande för få spela in samtalet på diktafon. Intervjupersonen gavs möjlighet att ställa frågor om studien samt blev informerad om de etiska aspekter som vår studie realiserar (Kvale & Brinkmann 2009:144). Enligt Kvale och Brinkmann (2009:160-161) kan språket vare ett problem när intervjuer genomförs i andra länder. Vi anser att vi överkom detta hinder genom att be de norska intervjupersonerna tala något långsammare. Under intervjuerna var det en av oss som intervjuade medan den andra förde anteckningar. Dessa roller skiftades mellan varannan intervju så att båda fick utföra tre intervjuer var. Intervjuerna tog mellan 25-45 minuter att genomföra. Vi har försökt att hålla samtalen med intervjupersonerna så öppna och vardagliga som möjligt, och inte på något sätt tvingat intervjupersonen till sina svar. För att tacka intervjupersonerna för deras medverkan samt för deras tid fick samtliga varsin biobiljett efter avslutad intervju (Creswell 2013:58).

Kvale och Brinkmann anser att transkribering av intervjuer är en komplex process, då samtal mellan individer innehåller mer än bara ord (Kvale & Brinkmann 2009:193-194). Därav transkriberade vi vårt insamlade material så tätt inpå intervjutillfället som möjligt för att inte låta tiden radera minnena. Vi har i denna studie valt att inte skriva ut sådant som skratt eller harklingar då detta inte är relevant för vårt syfte eller resultat.

4.4 Analysmetod

Innan analyserna av empirin presenteras en sammanfattning av resultatet som vi fick fram av våra intervjuer vilka är uppdelade efter frågeställningarna. Vidare är analyserna av empirin utförda genom en induktiv tematisk analys. Induktiv forskning innebär att forskaren inte utgår ifrån tidigare forskning eller teorier utan samlar in data som sedan härleds till teorier. Induktiv forskning är av den anledningen speciellt användbar när den används på outforskade områden (Hayes 2000:5, 176). På grund av att vårt ämne är relativt outforskat anser vi att ett induktivt förhållningssätt är fördelaktigt. I huvudsak går den tematiska analysen ut på att dela in den insamlade empirin i olika teman. Dessa teman utgår från och representerar återkommande ämnen som forskaren finner i sitt insamlade material (Hayes 2000:173). Till en början inledde vi vår analys med att läsa igenom samtliga intervjuer var för sig för att kunna ta ut relevant information som svarade upp mot studiens syfte samt frågeställningar. Informationen vi fick ut från varje intervju delades upp och grupperades in så att information gällande liknande ämnen återfanns inom samma grupp. Det var i detta läge som en första antydning till vilka

teman vi skulle använda oss utav framkom. Vi läste även igenom vårt insamlade material ett flertal gånger för att inte förbise någon viktig information (Hayes 2000:178).

Slutligen tog vi ut relevanta citat från intervjupersonerna vilka representerar intervjupersonens eller gruppens uppfattningar inom ett visst tema. Gällande de norska intervjuerna har vi valt att översätta dessa till svenska, då vi inte anser oss behärska det norska språket i skrift. Vi är medvetna om att vissa ord inte kan översättas exakt likadant, men anser emellertid att detta inte påverkar slutresultatet. Vi menar att den tematiska analysen lämpar sig väl för denna undersökning då den genom teman fokuserar på vad intervjupersonerna verkligen säger och upplever.

4.5 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet syftar till att skapa tillförlitlighet i forskning. Reliabilitet kan således handla om att olika forskare ska kunna få fram samma resultat av en och samma studie om denna genomförs vid olika tillfällen. Ledande frågor kan bidra till hög reliabilitet då forskaren genom att använda sig av dessa kan säkerställa att denna uppfattat intervjupersonens svar på rätt sätt (Kvale & Brinkmann 2009:188, 262-264). Vi anser att kunskap skapas i interaktionen mellan intervjupersonen och forskaren vilket kan skapa svårigheter för en annan forskare att uppnå samma resultat. Därför har vi valt att använda ledande frågor som hjälpte oss att verifiera våra tolkningar av intervjupersonernas svar och därigenom öka studiens reliabilitet (Kvale & Brinkmann 2009:188-189). Ett exempel på en ledande fråga som vi använt oss av är ”Du menar alltså att...?”. Slutligen har vi under studiens gång varit noga med att utförligt beskriva tillvägagångssättet för att på så sätt skapa tillförlitlighet och transparens.

Validitet inom kvalitativ forskning innebär att den valda metoden används till att undersöka det som skall undersökas och ingenting annat. Validitet handlar om vad som är sannig och bör beaktas genom hela studiens gång (Kvale & Brinkmann 2009:264, 265, 267). I denna studie har vi därför varit noga med att utforma intervjuguiden efter vårt syfte samt frågeställningar. När det kommer till vad som kan ses som valid sanning anser vi i likhet med fenomenologin att det är de intervjuades syn på vårt valda ämne som bör betraktas som sanning (Kvale & Brinkmann 2009:42). Vi är medvetna om att våra erfarenheter kan påverka tolkningen av intervjupersonernas svar (Maxwell 2005:108). Därför är vi noga med att försöka förstå intervjupersonernas perspektiv på ämnet och beskriva detta så utförligt som möjligt.

4.6 Etik

Enligt Vetenskapsrådet ska individer som deltar i all slags forskning skyddas från att på något sätt ta skada eller på annat vis fara illa till följd av forskningen. Dock kan ett forskningsprojekt ha så pass stor samhällsnytta att forskaren får väga mellan hur deltagarna påverkas gentemot nyttan av resultaten. Vidare menar Vetenskapsrådet att forskning som inte använder valda metoder på rätt sätt, döljer eventuella bortfall samt bortser från resultat som inte stödjer forskarens tycke påvisar dålig forskningsetik (Gustafsson, Hermerén & Petterson 2011: 18, 24). I denna studie har vi för att uppnå bland annat Vetenskapsrådets krav på god forskningssed följt det som författarna Kvale och Brinkmann (2009:79) kallar för ett etiskt protokoll. Detta innebär att vi i början av studien författat ett protokoll att följa innehållande etiska frågor som kan komma att realiseras av vår undersökning. Vårt etiska protokoll innehöll följande aspekter:

Informerat samtycke: När vi träffade intervjupersonerna informerades dessa om studiens syfte, vilka som får tillgång till studien samt att de när som helst hade tillåtelse att dra sig ur. Intervjupersonerna informerades även att denna studie är ett delprojekt inom Walls pågående forskningsprojekt.

Konfidentialitet: Vi var mycket noga med att informera intervjupersonerna om att deras privata uppgifter som skulle kunna avslöja deras identitet togs bort. Detta var för oss viktigt i vår studie då vi anser att detta kan ge deltagarna frihet i sina svar. Intervjupersonernas namn är fingerade och vissa svar som kan avslöja någons identitet är antingen borttagna eller ändrade.

Konsekvenser av studien: Vi har på bästa sätt försökt förebygga att någon intervjuperson kommer ta skada av studien genom att undvika att ta med alltför privata svar i vårt resultat.

Forskarens ansvar: Det är enligt oss vårt ansvar att som forskare informera deltagarna om ovanstående etiska hänseenden samt ha kännedom om etiska riktlinjer. Vi är även noga med att så utförligt som möjligt beskriva vårt tillvägagångssätt samt visa på hög kvalitet genom att slutresultatet ligger så nära intervjupersonernas ursprungliga svar som möjligt. Vidare har vi varit noga med att få ett godkännande för användandet av diktafon, samt varit tydliga med att dessa inspelningar efter transkribering raderades. Samtliga deltagare har erbjudits att få ta del av den fullständiga studien efter publicering (Kvale & Brinkmann 2009:87-92).

5. Resultat och analys

I denna studie har vi undersökt två aspekter om hur unga vuxna förhåller sig till risker i vardagen. Den första aspekten belyser unga vuxnas uppfattning om risker i vardagen och den andra hur dessa individer agerar för att förebygga dessa risker i sin vardag. Aspekterna presenteras var för sig genom vilka vi ämnar besvara syfte samt frågeställningar. Varje aspekt avslutas sedan med en fördjupande analysdel där vi genom induktiv tematisk analys funnit teman vilka kopplas till tidigare nämnda teorier samt forskning. Efter varje analysdel följer en kort sammanfattning av bakomliggande orsaker som enligt oss kan förklara intervjupersonernas riskförståelse. För att besvara frågeställningen gällande likheter och skillnader mellan intervjupersonerna i Sverige och Norge avslutas varje analys med en separat redogörelse inom detta. Avslutningsvis följer en fördjupad bild av vårt resultat kopplat till begreppet riskförståelse vilket denna studie utgår ifrån.

5.1 Risker i vardagen

Inom denna aspekt redogör vi för de risker i vardagen som framkom i intervjuerna. Vår empiri visar att de vanligaste riskerna i vardagen som intervjupersonerna nämnde var risker i samband med trafiken, hemmet, fritidsaktiviteter, utlandsresor, arbetslöshet samt risker med att bli utsatt för våld eller övergrepp vid vistelse utomhus nattetid. Risker som att bli påkörd vid ett övergångsställe eller krocka med bilen var något som samtliga uppfattade som risker i trafiken. Att ha musik i öronen under promenader i stadsmiljö menade även en intervjuperson var en risk då detta kunde leda till ouppmärksamhet. Att stadsbussar inte är utrustade med bälte nämndes även det som en vardagsrisk men som individen ändå tog trots medvetenheten och oron inför detta.

Många vardagsrisker som intervjupersonerna talade om berörde risker i hemmet. Vanliga risker som togs upp var riskerna med att glömma olika elektriska apparaturer på som till exempel en spisplatta eller kaffekokaren. Orsakerna till att intervjupersonerna såg detta som risker var en rädsla för att en brand skulle kunna bryta ut. Intervjupersonerna i studien menade även att riskerna med att inte få arbete efter avslutad utbildning ansågs tillhöra risker i vardagen. En annan vardagsrisk som en del av kvinnorna uttryckte var riskerna med att bli utsatta för kriminalitet, att bli överfallen eller att vistas ensamma under kvällstid på mörka platser. Många intervjupersoner menade vidare att vissa risker i vardagen berörde olika former av fritidsaktiviteter som skidåkning. Risker med utlandsresor nämndes även vilka förknippades med vardagen främst under semestertider. Dessa risker var riktade mot att vistas

inom länder utanför norden då dessa upplevdes som mer osäkra och i vissa fall mer konfliktfyllda.

5.1.1 Analys av risker i vardagen

Utifrån ovanstående nämnda aspekt ”risker i vardagen” så har vi genom induktiv tematisk analys funnit teman som ämnar ge en fördjupad förståelse för hur de unga vuxna i denna studie förhåller sig till vardagsrisker. Dessa teman är: trafik och arbete, risker i relation till genus samt risker i relation till andra.

Trafik och arbete

Temat trafik och arbete skapades på grund av att flertalet intervjupersoner såg risker i samband med att vistas i trafiken samt risker med att bli arbetslösa. Risker som hade att göra med trafiken kopplades av intervjupersonerna till att bli påkörd, krocka med bilen eller att färdas utan bälte. Intervjupersonen Sandra berättar:

Jag tror att det är någon rädsla jag har för att bli påkörd... jag tycker att det är läskigt när bilar kommer körande mot mig. Det känns som om att det kommer göra jäkligt ont om man bli träffad av en sådan (Sandra).

Dessa risker är risker som om de väl sker kan leda till katastrofala följder för individen. Att bli påkörd kan orsaka allvarliga skador och i vissa fall leda till döden, vilket även en krock med bilen kan orsaka. Risker som upplevs som mycket allvarliga eller till och med katastrofala är risker som bedöms som allvarligare av individen (Slovic 2000:117) vilket kan förklara varför samtliga intervjupersoner nämnde dessa risker. En av intervjupersonerna menade att riskerna i samband med trafik var risker som hon accepterade som en del av stadslivet där det finns mycket trafik. Hon jämförde detta med sitt tidigare liv då hon var bosatt i en mindre by:

Jag kan ju bli påkörd av bussen eller en bil, kanske för att jag bor i en storstad och färdas med trafiken och är en del av storstadslivet så är detta ofta risker man blir utsatt för när man bor i en storstad (Terese).

Vi anser att ovanstående citat och accepterande av risker med trafiken som knutet till storstaden kan kopplas till vad Gabriele Pollini (2005:497-499) kallar för yttre förhållanden vilket återfinns inom begreppet platsanknytning. Detta innebär att intervjupersonen Tereses

förhållningssätt till risker är bunden till byn hon levde i innan inom vilken trafiken var lugnare vilket vi anser kan vara en avgörande faktor för att hon nu upplever riskerna med att bli påkörd i storstaden som större.

Tidigare erfarenheter av risker påverkar även individens riskförståelse för liknande risker (Wall 2010:10) vilket har gjort att intervjupersonen Sandra är rädd för att köra bil i rondeller:

Jag var nära att krocka med bilen förra sommaren. Det hände i en rondell så efter det är jag ganska noggig för rondeller just att köra ut ur dem för jag är rädd att det ska komma någon på insidan (Sandra).

Känslan av kontroll påverkar till stor del hur individen förhåller sig till risk. Risker utom individens kontroll anses som värre och ibland svåra att acceptera (Slovic 2000:224-225). De risker som intervjupersonerna uppfattade som oroande samt som mest riskfyllda var risker de ansåg att de inte hade kontroll över. Även här var det risken med att bli påkörd som tydligt stod ut. Intervjupersonen Elias menar att det som ligger utom hans kontroll är det som han ser som riskfyllda moment i vardagen, denna uppfattning delas av intervjupersonen Katja:

Det är nog för att jag inte kan påverka detta själv, att bli ihjälkörd... att man går över vägen och plötsligt blir man påkörd (Elias).

Ja alltså det är ju en situation som, en riskfylld situation skulle jag vilja se som en viss form av jag inte har kontroll på omvärlden (Katja).

Alltså man brukar ju inte ha bälte i stadsbussarna och ofta kommer man upp i hastigheter i exempelvis 60 kilometer i timmen och då är det egentligen ganska viktigt att använda bälte. Alltså jag tänker ju på det, men om det inte finns något bälte där så är det inte så mycket man kan göra (Katja).

Citaten ovan belyser det faktum att kontrollen över riskerna är viktig för hur individen förhåller sig till risken. Vi tolkar det även som att intervjupersonen Katja upplever utsatthet när hon inte själv kan vidta åtgärder för att förhindra riskerna. Att riskerna med trafiken uppkom så frekvent hos intervjupersonerna kan enligt oss kopplas till att samtliga är bosatta i storstäder. Individer i storstäder tenderar att enligt forskning till största delen se risker ur ett individperspektiv, där risken är något som enbart de själva utsätts för (Wall & Olofsson 2008:442-443). Vidare anser vi att empirin i denna studie går emot den tidigare forskningen inom vilken Arnett menar att unga vuxna söker spänning genom bland annat bilkörning

(Arnett 2000:303-304). De unga vuxna i denna studie söker enligt vår mening inte spänning på detta sätt, utan upplevs snarare som försiktiga i trafiken.

Olika samhällen har olika värderingar, ett exempel på detta är att individer inom individualistiska samhällen prioriterar sig själva och sina prestationer främst (Wall 2010:10-11; Wildavsky & Dake 1990:44-46). Denna teori styrks genom våra intervjupersoner då de oroar sig över att inte lyckas i livet och inte få det arbete som de strävar efter:

Det finns inga arbetsplaster... när vi går ut från universitetet vill vi ju ha jobb, det tänker jag också på i förhållande till risker (Terese).

... det är också en risk med att inte bli färdigutbildad, att inte få jobb...(Elias).

Ovanstående citat stödjer även tidigare forskning som menar att unga vuxna anser att deras framtid är oviss, där de inte alltid vet vart de ska ta vägen senare i livet (Arnett 2000).

Risker i relation till genus

Detta tema framträdde då vi kunde urskilja en del skillnader mellan unga kvinnor och män i förhållande till hur de förhöll sig till risker i vardagen. Flertalet kvinnor uttryckte utöver ovan nämnda risker en oro gällande risker i hemmet. Dessa risker kunde enligt intervjupersonerna vara att glömma olika tekniska apparater påslagna som till exempel spisplattan eller kaffekokaren vilka enligt intervjupersonerna skulle kunna orsaka en brand i hemmet:

Man kan riskera att glömma att skruva av plattor exempelvis när man går hemifrån som kan resultera i en brand... det med att glömma en platta är något som kanske många glömmar när man är stressad, kanske att det kan påverka mig att tänka på detta som riskfyllt (Terese).

Kanske att man råkar lämna plattan på hemma, vilket jag är rädd för, att det börjar brinna (Sandra).

Att kvinnorna såg fler risker i samband med hemmet kan enligt oss bero på att de kände ett större ansvar inom detta område. Detta kan kopplas till Walls sista del i meningsskapandet vilken benämns som social skiktning. Individer har olika roller i samhället som till exempel kvinna eller man vilket påverkar deras riskförståelse (Wall 2010:11). Dessa roller kan vidare ses som skapade ur normer som finns i samhället vilka kan ha en inverkan i hur till exempel en kvinna bör vara (Butler 2004:41-42, 53). Forskning visar även att kvinnor skattar risker som högre än män och har vidare setts som mer omhändertagande vilket i sig kan ha bidragit

till en ökad riskmedvetenhet, vilket kan resultera i att kvinnor vidtar fler säkerhetsåtgärder än män (Slovic 2000:396; Enander 2005:37-38).

Kvinnor har genom tiderna setts som svagare och mer utsatta för våldsbrott än män (Slovic 2000:396). Detta anser vi tydligt framkommit i vår empiri då kvinnorna uttryckt oro över att bli överfallna när de vistas ensamma ute nattetid. Ovanstående illustreras i citatet nedan:

Mörker är ibland en negativ faktor för mig. När det är mörkt eller när vissa gatlampor inte fungerar blir jag lite extra på min vakt... ja mörker är en sådan faktor ibland, i alla fall när det handlar om att bli överfallen och sånt där. Man tänker det värsta (Katja).

De intervjuade männen i vår studie ansåg att de utsatte sig för risker i sin vardag i samband med fysisk aktivitet, vilket ingen av kvinnorna nämnde. En man berättar att han utför aktiviteter som skidåkning och klättring trots vetskapen om riskerna på grund av fördelarna som dessa aktiviteter skänker honom:

... man kalkylerar risker på många sätt, men tar man aldrig risker så får livet ingen riktig mening. Man tar det frivilligt för att det ger mycket (Elias).

Citatet ovan representerar en åsikt männen i denna studie delar, vilket är att nackdelarna med risker i samband med fritidsaktiviteter kan övervägas av fördelarna. Risker som individer själva väljer att utsätta sig för samt som kan ge positiva effekter anses ofta som mer accepterade trots att dessa kan orsaka individen skada (Lupton & Tulloch 2002:115; Olofsson 2009:47). I likhet med denna teori så anser männen i vår studie att fördelarna väger upp mot nackdelarna i fallet med ovan nämnda aktiviteter. Här visar det sig även att männen förhåller sig till riskerna med ovan nämnda aktiviteter ur ett individuellt perspektiv där risker som ger individen utmaningar och vinster ses som positiva (Wildavsky & Dake 1990:44-46).

Risikförståelse i relation till andra

Ur vår analys av intervjuerna framgick det att det fanns tydliga skillnader i hur intervjupersonerna såg på risker för dem själva och för andra vilket ligger till grund för detta tema. Speciellt tydligt var detta i relation till andra länder utanför Norden. Forskning har i likhet med ovanstående visat att en individs indirekta relation till andra kan påverka en del av dennes riskförståelse då individen jämför sin egen situation i relation till mer utsatta människors (Kvarnlöf & Wall 2012:15, 20). En av intervjupersonerna ansåg att riskerna för

människor i andra länder var högre än för henne själv, och syftade på att hemlandet Norge var tryggare att leva i:

Det är något helt annat att bo i Norge än i exempelvis Palestina. Där upplever människor mycket större risker i vardagen än vad vi kanske gör här. Vi har mindre omfattande risker. Det är tryckt i Norge, stabilt (Terese)

Ovanstående upplevelse av att människor i avlägsnare länder löper större risker än vad intervjupersonen själv gör anser vi kunna bero på att individer tenderar att uppleva risker för andra som större än för dem själva (Enander 2005:20). Att en individ som bor i ett samhälle där vissa normer och värderingar styr riskförståelsen kan enligt oss bidra till att risker som människor i andra länder utsätts för upplevs som mer hotfulla då dessa inte kan förstås utifrån den meningsstruktur som individen befinner sig i (Wall 2010:8-10). Att andra länders risker uppfattades som mer hotfulla än det egna landets kan vidare kopplas till att dessa risker inte är risker som individen har direkt kunskap om. Sådana risker ses ofta som negativa och mer riskfyllda (Slovic 2000:225-226) vilket nedanstående citat visar:

Men när jag är utomlands är det också så att jag är mer uppmärksam på vad som sker runt mig. Det kanske handlar om att man känner kulturen här och inte där, lite fördomar och sådär kanske (Katja).

Det är väldigt många som reser till exempelvis Egypten som är ett väldigt konfliktdrabbat land, i alla fall delar av det. Så det är en risk att åka dit, man kan ju bli utsatt för saker där... (Terese).

Andra individer förknippades av en intervjuperson som bidragande faktorer till olyckor. Intervjupersonen menade även att andra tenderade att ha sämre kontroll i hanteringen av risker än intervjupersonen själv:

... jag har exempelvis höjdsträck. Inte om jag står på en hög plats, men om andra är i närheten när jag står på en hög plats är jag rädd för att de kan snubbla, falla och stöta till mig... (Elias).

Jag tror att det som sker andra beror på att de har missat något. Folk som kör för fort eller är med om en bilkrasch, där har chauffören gjort något fel. Han har kört för fort eller druckit alkohol (Elias).

Detta citat tolkar vi som att intervjupersonen anser sig ha högre egenkontroll än vad andra har, samt att andra på grund av sin ickekontroll är mer utsatta för risker (Enander 2005:20).

5.1.2 Sverige och Norge

Vi finner ingen skillnad mellan norrmännen och svenskarna inom temana trafik och arbete samt riskförståelse och genus. En tydlig skillnad utkristalliserades sig emellertid under temat risker i relation till andra gällande synen på risker mellan det egna landet och andra länder. Norrmännen nämnde risker som kunde relateras till utlandet samt att vistas i andra länder utanför Norden. Trots denna skillnad delar norrmännen och svenskarna till stor del synen på vad som upplevs som risker eller inte i vardagen. En möjlig förklaring till detta är enligt oss den relativt likasinnade kulturen samt närheten mellan länderna vilken påverkar riskförståelsen (Douglas & Wildavsky 1982:3-8; Pollini 2005: 497-499; Wall 2010:11-12).

5.1.3 Sammanfattning av risker i vardagen

Upplevelsen av att ha kontroll över risker samt riskernas katastrofpotential var avgörande gällande hur individerna förhöll sig till olika risker i samband med trafik. Även tidigare erfarenheter av risker visade sig ha en betydande roll för individens riskförståelse. Individernas förhållningssätt till trafikriskerna kan även belysas ur ett individperspektiv då individen anser att riskerna enbart drabbar dem själva. Det individualistiska tänket visar sig även i samband med riskerna med att inte få arbete. Kvinnornas förhållningssätt till risker i hemmet samt riskerna med att bli överfallna kan förstås ur ett genusperspektiv där rollen som kvinna kännetecknas som omhändertagande och mer utsatt. Att män tar risker i samband med friluftaktiviteter kan bero på de positiva effekter de personligen får ut av detta. Att risker i andra länder upplevdes som större kan bero på okunskap samt att normer och värderingar skiljer sig åt mellan länder, samt att risker upplevs som större för andra än för individen själv. Att andra individer även sågs som orsaken till olyckor kan även det bero på ovanstående samt att den egna kontrollen upplevs som större än andras.

5.2 Förebyggande av risker i vardagen

Inom denna andra aspekt redogör vi för hur intervjupersonerna förebygger ovanstående nämnda risker i vardagen. Vår empiri visar att intervjupersonerna förebygger risker i vardagen gällande trafik, brand, överfall samt att inte ha kontroll över situationer. Gällande trafikrisker är intervjupersonerna noggranna med att vara uppmärksamma i trafiken, både som bilister samt som gångtrafikanter. En av intervjupersonerna undvek till och med bilkörning under

vissa helger där mycket trafik kunde förekomma. Att använda reflexer när det är mörkt ute var även det något som nämndes av intervjupersonerna som en åtgärd för att inte riskera en olycka. Vardagsrisker i hemmet förebyggdes genom rutiner där intervjupersonerna flera gånger kollade så att spisen var avstängd, att sladdar till elektronik var utdragna samt att dörren var låst. De kvinnliga intervjupersonerna förebyggde riskerna med att bli överfallen nattetid genom att undvika att gå igenom obebyggda områden, ringa någon under promenaden, undvika att ha någon bakom sig samt att vara extra uppmärksamma på omgivningen. En intervjuperson menade att han förebyggde vardagsrisker genom att till största mån undvika risker som låg utom hans kontroll.

5.2.1 Analys av förebyggande av risker i vardagen

Utifrån ovanstående nämnda aspekt ”förebyggande av risker i vardagen” har vi genom den induktiva tematiska analysen funnit teman som syftar till att redogöra för vilket sätt de unga vuxna i studien förebygger risker i vardagen. Vad som även framkom tydligt i empirin var hur de unga vuxna lärt sig förebygga risker i vardagen genom socialiseringsprocesser under uppväxten. De funna temana som framkom ur empirin är: socialiseringsprocesser, källor till information i sociala nätverk samt individens ansvar.

Socialiseringsprocesser

Det funna temat socialiseringsprocesser framkom då vi fann att intervjupersonernas sociala relationer under uppväxten har bidragit till hur de förebygger vissa risker i vardagen. ”Riskförståelse är meningsskapande av risk, som sker i social interaktion och i vilken individen använder sin meningsstruktur som bas” (Wall 2010:13). Empirin har visat att våra intervjupersoners uppväxt har varit en viktig del i skapandet av deras meningsstruktur vilken ligger som grund för riskförståelsen. Här har föräldrarna haft en betydande roll i intervjupersonernas sociala relationer under uppväxten genom vilken de har fått lära sig hur de ska förebygga risker i sin vardag:

Att jag har föräldrar som har lärt mig sådana viktiga saker. Hur man sköter ett hem och betar sig i samhället, lärt mig förhållningsregler helt enkelt (Terese).

... jag tror min mamma är likadan så jag tror att det kan ha kommit därifrån, att hon är väldigt uppmärksam på sådana saker. Att jag liksom blivit lärt hela mitt liv att man ska kolla dörren och kolla spisen och kolla sig om (Sandra).

De två ovanstående citaten tyder på att mammorna i kvinnornas fall har haft en betydande roll gällande att lära ut hur till exempel ett hem ska skötas eller att det är viktigt att stänga av spisen när man lämnar hemmet. Detta kan härledas till begreppet social skiktning där roller i samhället för med sig förväntningar på hur individen ska bete sig (Wall 2010:11). Att då bli uppfostrad till rollen som kvinna kan därför medföra ett visst beteende vilket härleds ur normer i samhället som anger hur en kvinna bör vara (Butler 2004:41-42, 53).

Intervjupersonerna har samtliga erfarenheter från uppväxten genom vilka de lärt sig hur de skall förebygga risker. En intervjuperson berättar att han som liten var nära att skada sig allvarligt när han skulle korsa gatan:

Jag skulle över ett övergångsställe och så kom det bara en bil i full fart så jag fick slänga mig på sidan, och blev träffad lite på benet. Efter det är jag väldigt uppmärksam på bilar (Erik).

En individs erfarenheter från en händelse ligger ofta till grund för agerandet och förståelsen för framtida likartade händelser (Wall 2010:10). Detta framkommer tydligt i citatet ovan där intervjupersonen blivit mycket uppmärksam på bilar till följd av en händelse tidigare i livet.

Källor till information i sociala nätverk

Detta tema togs fram då intervjupersonerna menade att de använder olika källor för att få information, vilka fanns inom olika sociala nätverk. Empirin tyder på att intervjupersonernas sociala nätverk så som vänner, familj och skola är viktiga för dem i deras förståelse om vilka risker de bör förebygga samt hur detta kan gå till. Förutom att de genom social interaktion skapar förståelse för vad som ska ses som risker (Wall 2010:13) är detta även källor som individerna litar på och använder som grund för att få kunskap om hur de kan förebygga risker (Alaszewski 2005:103). Intervjupersonen Katja menar att hon blivit mycket påverkad av sitt sociala nätverk till att vara försiktig när hon vistas ensam ute på kvällar och nätter. En annan intervjuperson menar att han ofta söker sig till familjen när det handlar om att få råd och stöd angående risker i vardagen:

Men för två år sedan så tänkte jag inte alls mycket på att något kunde hända mig, utan allt går nog bra. Men så har jag fått höra nu från olika håll, kompisar, skola och föräldrar att ”akta dig, det är inte alltid som människor är vänliga” (Katja).

Jag söker information från familjen, hur de skulle ha tacklat det eller kanske frågar flickvännens föräldrar (Elias).

Att ta del av vänners och familjens synpunkter angående hanteringen av risker kan enligt oss även kopplas samman med begreppet ömsesidigt beroende då vi anser att individerna i ett samhälle är beroende av varandra i utbytet av kunskap om hanterandet av bland annat risker (Pollini 2005:497-499; Wall 2010:11-12).

När intervjupersonerna kände ett behov av att aktivt söka information om hanteringen av en viss risk som vänner eller familj inte kunde svara på sökte de främst via Internet. Ofta var det sökmotorer som Google eller olika intresseforum som användes:

Jag hade Googlat i första hand om det är något jag är osäker på, för det känns som om det är mycket där som man kan hitta. Det känns som det lättaste sättet att hitta det också (Erik).

Jag brukar söka på olika intresseforum på Internet (Anders).

I likhet med ovanstående citat visar forskning på att individer i dagens samhälle ofta använder källor som Internet för att själva söka information om risker i vardagen ifall de upplever källorna som trovärdiga (Alaszewski 2005:103). Även här visar sig indirekta relationer med andra individer inom till exempel intresseforum via Internet ha en betydelse för individens riskförståelse (Wall & Kvarnlöf 2012:20).

Media har genom lyckade reklamkampanjer i Norge lyckats påverka en del av de norska intervjupersonernas användning av bilbälte:

Hälsedirektoratet och statens vägväsenden har en kampanj med att använda bilbälte där de har en bild med två personer där den ena håller om den andra så att det ser ut som ett bilbälte. Det är sådant som fastnar i huvudet på mig (Katja).

Att intervjupersonen nämner ovanstående reklam tolkar vi som att samhället genom denna reklam sprider normer och värderingar om vad som skall ses som riskfyllt samt hur individerna ska undgå dessa risker (Douglas & Wildavsky 1982:3-8). Ovanstående till trots var det bara i vissa fall media användes som trovärdig informationskälla:

Jag har svårt att lita på typ tidningar och grejer... jag tycker att de överdriver och speglar på fel sätt, att de gör det till sin egen fördel för att det ska bli spännande läsning (Sandra).

Individens ansvar

Intervjupersonerna i denna studie anser sig ha ett tydligt egenansvar när det handlar om att förebygga risker som de ställs inför i vardagen, som till exempel att aktivt söka information. Detta anser vi kan bero på vilket värderingssystem individerna har. I fallet med hanteringen av vissa risker är det ett individualistiskt värderingssystem vi ser hos intervjupersonerna (Wildavsky & Dake 1990:44-46; Wall 2010:10-11). Intervjupersonernas värderingssystem går enligt oss att koppla till inre motivation till agerande. Inre motivation utgår ifrån individens värderingar (Wall 2011:32) ifråga om att ta ansvar för sig själv. En intervjuperson ser okontrollerbara situationer som risker i vardagen, vilket har gjort att han själv ansvarar för att reducera sådana situationer:

När det exempelvis handlar om att bli för berusad är det något som man inte kan kontrollera när det väl sker, därför har jag kopplat bort detta ur mitt liv (Elias).

Forskning har även visat att individer bosatta i storstäder upplever att risker som sker ligger under individens ansvar och att det är dennes ansvar att förebygga dessa (Wall & Olofsson 2008:439). Denna forskning får stöd i vår empiri då en intervjuperson menar att olyckor som sker ofta beror på egna misstag då han kan ha varit oförsiktig och missat något:

... att jag blev påkörd när jag gick över vägen beror på att jag valde att springa över då. Det är ett val jag tagit och beslutat på ett eller annat sätt... det har fått som effekt att det var mitt eget fel, jag kunde sett mig för bättre (Elias).

En annan intervjuperson anser att det är hennes ansvar att reducera riskerna med att inte få arbete genom utbildning:

... för det är också en risk med att inte bli färdigutbildad och inte få jobb. När vi går ut från universitetet vill vi ju ha jobb. Så nu har jag reducerat den risken genom att plugga (Terese).

5.2.2 Sverige och Norge

På det stora hela så finner vi ingen skillnad mellan norrmännen och svenskarna inom temana socialiseringsprocesser samt individens ansvar. Vi fann dock en skillnad inom temat källor till information i sociala nätverk där en del av norrmännen ansåg sig påverkas av säkerhetskampanjer gällande bilbältesanvändning. Detta nämndes inte av någon av de svenska intervjupersonerna.

5.2.3 Sammanfattning av förebyggande av risker i vardagen

Uppväxten och erfarenheter under denna tid har visat sig ligga till grund för hur intervjupersonerna förebygger vissa vardagsrisker idag då det är här skapandet av meningsstrukturen börjar i interaktionen med föräldrarna. Att kvinnorna förebygger risker i hemmet grundar sig i interaktionen med mamman som socialiserat in kvinnorna i rollen som kvinna. Social interaktion med familj eller vänner var även viktig för intervjupersonernas riskförståelse vilket kan bero på att dessa källor ses som tillförlitliga. Indirekta relationer som exempelvis intresseforum på internet var även de källor som intervjupersonerna använde för att söka kunskap om vardagsrisker samt om förebyggandet av dessa. Normer och värderingar om risker i samhället kan även göra att vissa reklamkampanjer lyckats beröra vissa intervjupersoner i deras förståelse för risker samt förebyggandet av dessa. Gällande individens ansvar var det ett individualistiskt värderingssystem som låg till grund för förebyggandet av risker i vardagen, vilket till stor del berodde på intervjupersonernas inre motivation där det är individen som ansvarar för sig själv.

5.3 En fördjupad bild av resultat samt analyser

I denna del ämnar vi ge en fördjupad bild av det resultat som analyserna har gett oss. Fokus kommer att ligga på att koppla an dessa resultat till tidigare nämnda teori om meningsstruktur (Wall 2010) i syfte att förstå intervjupersonernas riskförståelse angående risker i vardagen. Vi fann att samtliga delar av meningsstrukturen gick att finna i olika delar av analyserna.

Det framkom att *tidigare erfarenheter* var något som hade stor effekt på intervjupersonernas riskförståelse (jämför med Wall 2010:10), vilket var tydligt i samband med trafiken. Vi anser dock att dessa erfarenheter och den starka upplevelsen som intervjupersonerna hade av att just trafiken var en framträdande vardagsrisk även har bakomliggande faktorer som ligger rotade i samhällets normer och värderingar. Detta framkom tydligt när intervjupersonerna nämnde reklamkampanjer om bältesanvändning. Dessa kampanjer anser vi förstärker riskförståelsen för trafikrisker, och kan enligt oss utöver erfarenheter hos individen själv förstärka synen på denna risk. Samhället förmedlar genom dessa kampanjer normer för vad som är farligt. Dessa normer ser vi även som knutna till *platsen* i vilken intervjupersonerna lever i (jämför med Pollini 2005:497-499). Vidare kopplar vi även erfarenheter till *platsen* i vilken händelsen som skapade erfarenheten ägde rum. Erfarenheten gör enligt oss att individen förstår vad som är farligt och kopplar därmed negativa händelser till en viss plats. Detta tydliggörs när en av intervjupersonerna råkade ut för en bilrock i en rondell. Platsen för händelsen är alltså

rondellen, till vilken erfarenheten kopplas. Intervjupersonen menar att hon sedan dess är rädd för att köra bil i rondeller. Även om vi i ovan nämnda analys har sett intervjupersonernas riskförståelse som *individualistiska* så anser vi att intervjupersonernas förhållningssätt till risker i utlandet går att härleda ur ett *kollektivistiskt synsätt* (se till exempel Wall & Olofsson 2008:437-444). Detta genom att individerna inte själva hade erfarenhet om de risker som de pratade om i samband med utlandet utan menade att de fått denna syn genom till exempel media. Trots att intervjupersonerna menade att media ofta vinklar nyheter efter eget tycke så anser vi ändå att samhället genom media spridit denna syn på farorna med utlandet.

Att intervjupersonerna ansåg att andra länder hade värre vardagsrisker än de själva kan enligt oss tolkas utifrån ett globalt perspektiv där intervjupersonen utgår för det rumsliga perspektiv som denne befinner sig på rent *platsmässigt* i fråga om att bedöma risken (jämför med Wall 2010:12; Pollini 2005:497-499). Detta menar vi kan göra att utlandets risker upplevs som värre då intervjupersonerna ser utlandet utifrån den meningsstruktur de har angående risker vilken härleds ur de normer som finns inom det samhälle intervjupersonen ingår. Samtliga kvinnor i intervjuerna såg risker i hemmet som kopplade till brand. Detta var något som de snabbt tog upp som en vardagsrisk vid frågan om vad som de ansåg vara risker vardagen. Förutom att en brand kan utgöra katastrofala konsekvenser anser vi även att denna riskförståelse är *kollektivistiskt* rotad i samhället. Detta tydliggjordes för oss när kvinnorna menade att de lärt sig att förebygga riskerna med brand av sina mammor, vilka har överfört normer och värderingar till sina döttrar. Här anser vi att den *sociala skiktningen* är påtaglig (jämför med Wall 2010:10-12).

Sammanfattningsvis anser vi att intervjupersonernas riskförståelse kan härledas utifrån den sociala interaktionen med andra individer. Riskförståelsen och meningsstrukturen kan vid en första anblick upplevas komma utifrån individen själv, men det blir tydligt att samhällets normer och värderingar har stor betydelse vid konstruktionen av vad som anses vara en risk eller inte (jämför med Wall 2010:13). Ovanstående reflektioner som vi har kommit fram till ligger enligt oss nära den definition av risk vi har valt att tillämpa genom hela studien vilken bygger på att risker är konsekvenser av mänskliga handlingar där det är individen och samhället som definierar vad som är riskfyllt (Renn 1998:51).

6. Diskussion

Denna studie har haft som syfte att i Norge samt Sverige undersöka ett antal unga vuxnas riskförståelse angående vardagsrisker samt om och i så fall hur förebyggande av risker sker. Det som tydligt har framkommit i studien är att intervjupersonerna tenderade att se vardagsrisker ur ett individuellt perspektiv. De såg risker som något de personligen kunde drabbas av och som de själva hade ansvar för att förebygga. Det som vi fann särskilt intressant var att när vi analyserade detta i relation till begreppet riskförståelse och meningsstruktur (Wall 2010) framgick det att det individualistiska tankesättet var något som grundades i en kollektiv syn på vad som är risker eller inte. Detta innebär att samhället kan ha större betydelse i hur de unga vuxna förhåller sig till risker än vad de själva tror. Speciellt tydligt var detta när intervjupersonerna berättade om sin uppväxt och att de vänder sig till familj och vänner för att informera sig om hanteringen av vardagsrisker. Att brand och trafik var de risker som ofta nämndes menar vi även kan härledas ur samhällets syn på risker på samma sätt som ovan. Vi har i denna studie kunnat återkoppla vår empiri till samtliga delar inom meningsstrukturen som ligger som grund för riskförståelsen (Wall 2010:9). Vi finner det även intressant att en stor del av vår empiri gick att koppla till de specifika delarna individuell/kollektiv värdering, platsanknytning samt egna erfarenheter vilka i vår studie utgjorde en stor del av intervjupersonernas skapande av riskförståelse. Social skiktning som utgör den sista delen i meningsstrukturen spelade in när det kom till genusstrukturer vilka kvinnorna i studien gjorde uttryck för. Detta gick enligt oss att koppla till att de blivit uppfostrade till att agera på ett visst sätt gentemot risker i vardagen, speciellt i hemmet genom social interaktion med mamman. Fastän att dessa genusstrukturer endast synliggjordes hos de kvinnliga intervjupersonerna utgår vi ifrån att även de manliga intervjupersonerna ger uttryck för genusstrukturer i samhället trots att detta inte framgår i vår empiri.

Den riskforskning som finns angående unga vuxna beskriver denna grupp som risktagare, som sökande efter spänning (Arnett 2000), som mindre medvetna om risker i hemmet samt som mindre intresserade av att förbygga risker vardagen. Forskning har även kommit fram till att unga vuxna anser sig vara dåligt informerade om risker (Enander & Johansson 2005:34-35). Vi vill till skillnad från ovanstående mena att de unga vuxna i vår studie inte tog onödiga risker. Tvärtom går det enligt oss att i intervjupersonernas svar angående trafikrisker finna ansatser till en ökad riskmedvetenhet. Vad som i vår studie däremot talar för denna forskning är att unga vuxna faktiskt söker spänning i tillvaron genom att ta risker i samband med

fritidsaktiviteter. Dock var de unga vuxna i denna studie enligt vår uppfattning medvetna om riskerna i samband med detta, och kunde därför ställa fördelar mot nackdelar i samband med att bedöma en riskfylld aktivitet. Intervjupersonerna i denna studie sökte vid behov aktivt information både via det direkta sociala nätverket som inkluderar vänner, familj och skola men även via indirekta sociala nätverk som till exempel Internet. Det framkom aldrig enligt oss att intervjupersonerna ansåg sig vara dåligt informerade om risker likt ovanstående forskning pekar på, utan de tog själva ansvar för att hålla sig informerade. Att Internet nämndes som främsta informationskälla utöver familj och vänner visar enligt oss att denna källa är en viktig plattform att använda sig av för att nå ut till unga vuxna med information angående risker som kan uppstå i vardagen samt hur dessa kan förebyggas. Detta kan vara av relevans för både MSB samt DSB i arbetet med att informera just denna grupp.

Metodmässigt är vi medvetna om att denna studie inte på något sätt kan representera hur unga vuxna i Sverige och Norge förhåller sig till risker i vardagen utöver de sex intervjupersonerna som ingår i studien. Vi anser att det vore av intresse att i en större studie inkludera fler individer från de båda länderna för att kunna se om resultaten i vår studie stämmer överens med fler unga vuxnas riskförståelse. Vi menar att detta skulle kunna vara möjligt genom en kvantitativ studie där enkäter skulle utgöra en del av datainsamlingen. En studie likt vår skulle då kunna vara relevant för att få en djupare förståelse för hur unga vuxna förhåller sig till risker i vardagen.

Denna studie har utgått från det forskningsprojekt som Erika Wall bedriver i fråga om att undersöka *den enskildes drivkraft att förebygga olyckor och kriser*. Detta innebär att mycket av vår studies upplägg baserats på det som Wall ämnar undersöka i sitt forskningsprojekt. Vi vill mena att vårt delprojekt, om än i liten skala, har skapat kunskap gällande unga vuxnas riskförståelse om vad som betraktas som risker i vardagen samt om och i sådant fall hur de förebygger risker i sin vardag. Vi anser även att vi trots studiens omfattning har tillfört kunskap om likheter och skillnader inom detta område mellan unga vuxna i Sverige och Norge genom att utföra intervjuer i dessa båda länder. Ovanstående bidrag hoppas vi kunna användas som komplement till Walls projekt som i slutändan har som mål att genom kunskap om individens riskförståelse bidra till att stärka hanteringen av kriser i samhället på individnivå. Detta är även något som MSB i Sverige kan dra nytta av i sitt arbete med att utbilda och informera unga vuxna i samhället om hur de kan förebygga risker i sin vardag.

Vår studie kan då användas som en del i kunskapen om hur gruppen unga vuxna förhåller sig till risker i sin vardag.

7. Slutsatser

Utifrån studiens resultat och analyser har följande slutsatser kunnat dras:

Intervjupersonerna ansåg att risker i vardagen var risker i samband med vistelse i trafiken, brand i hemmet, fritidsaktiviteter, utlandsresor, arbetslöshet samt risker med att bli överfallen eller utsatt för våld nattetid.

Förhållandet till riskerna i vardagen kunde förklaras utifrån riskens katastrofpotential samt om intervjupersonerna hade tidigare erfarenheter av riskerna. Även känslan av att ha kontroll påverkade hur intervjupersonerna förhöll sig till riskerna. Förhållandet till risker har även att göra med kollektiva värderingar som återfinns inom samhället och platsen i vilken intervjupersonerna lever i. Dessa erfarenheter samt kollektiva värderingar har visat sig spela en stor roll för intervjupersonernas riskförståelse.

Kvinnornas förhållande till risker i hemmet samt till överfall och våld nattetid kopplas till deras roll i samhället och hur dessa roller socialiserats in via interaktion med de kvinnliga intervjupersonernas mammor. De intervjuade männen i studien tog frivilliga risker i samband med fritidsaktiviteter.

Intervjupersonerna ansåg att de förebygger risker i vardagen gällande trafiken, brand i hemmet, överfall och våld nattetid, arbetslöshet, samt risken med att inte ha kontroll genom att vara uppmärksamma i trafiken, ha rutiner i hemmet, undvika obebyggda områden nattetid, utbilda sig samt undvika situationer som upplevs okontrollerbara.

Intervjupersonerna har genom socialiseringsprocesser i uppväxten lärt sig hur de ska förebygga risker i vardagen. Intervjupersonerna söker aktivt kunskap om risker via direkta sociala nätverk så som familj och vänner samt via indirekta sociala nätverk som till exempel Internet. Samhällets normer och värderingar har visat sig spela en stor roll i intervjupersonernas riskförståelse.

Skillnaderna mellan intervjupersoner i Norge och Sverige i denna studie framkom i samband med att normmännen blivit påverkade av olika reklamkampanjer om hur de kan förebygga risker i trafiken vilket ingen av de Svenska intervjupersonerna nämnde. Risker i relation till utlandet var även något som normmännen tog upp oftare än svenskarna.

8. Referenser

Skrifter & publikationer

Alaszewski, A. (2005). Risk communication: identifying the importance of social context. *Health, Risk & Society*, vol. 7(2):101-105.

Arnett, J.J. (1998). Risk behavior and Family Role Transitions During the Twenties. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 27:301-320.

Arnett, J.J. (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, vol. 55:469-480.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.

Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. New York: Routledge.

Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. 3. ed. Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd.

Douglas, M. & Wildavsky, A. (1982). *Risk and Culture: An Essay on the Selection of Technological and Environmental Dangers*. London: University of California Press, Ltd.

Enander, A. (2005). *Människors förhållningssätt till risker, olyckor och kriser*. Karlstad: Författaren och Räddningsverket.

Enander, A. & Johansson, A. (2005). *Säkerhet och risker i vardagen: en studie av uppfattningar, värderingar och beteenden hos allmänheten i Sverige*. Karlstad: Räddningsverket.

Gustafsson, B., Hermerén, G. & Petterson, B. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hayes, N. (2000). *Doing Psychological Research*. Buckingham: Open University Press.

Lupton, D. (1999). *Risk*. London: Routledge.

Lupton, D. & Tulloch, J. (2002). "Life would be pretty dull without risk": Voluntary risk-taking and its pleasures. *Health, Risk & Society*, vol. 4(2):113-124.

Lupton, D. & Tulloch, J. (2002). "Risk is Part of Your Life": Risk Epistemologies among a Group of Australians. *British Sociological Association*, vol. 36:317-334.

Maxwell, J.A. (2005). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. 2. ed. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc.

Olofsson, A. (2009). *Individ och risk*. I: Olofsson, A. & Öhman, S.: Risker i det moderna samhället. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.

Olofsson, A. & Rashid, S. (2009). *Introduktion*. I: Olofsson, A. & Öhman, S.: Risker i det moderna samhället. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.

Pollini, G. (2005). Elements of a Theory of Place Attachment and Socio-Territorial Belonging. *International Review of Sociology*, vol. 15:497-515.

Renn, O. (1998). Three decades of risk research: accomplishments and new challenges. *Journal of Risk Research*, vol 1:49-71.

Räddningsverket. (2008). *Framtidens risker och säkerhetsarbete* (Rapport 2008:03). Karlstad: Räddningsverket.

Seto, M.C., Kjellgren, C., Priebe, G., Mossige, S., Svedin, C.G. & Långström, N. (2010). Sexual Coercion Experience and Sexually Coercive Behavior: A Population Study of Swedish and Norwegian Male Youth. *Child Maltreatment*, vol. 15(3):219-228.

Slovic, P. (2000). *The Perception of Risk*. London: Earthscan Ltd.

Van Brunschot, E.G. & Kennedy, L.W. (2008). *Risk balance and security*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Wall, E. & Olofsson, A. (2008). Young people making sense of risk: How meanings of risk are materialized within the social context of everyday life. *Nordic Journal of Youth Research*, vol. 16(4):431-448.

Wall, E. (2010). *Risikförståelse: Teoretiska och empiriska perspektiv*. Diss. Institutionen för samhällsvetenskap vid Mittuniversitetet. Östersund: Mittuniversitetet.

Wall, E. (2011). *Förväntningar på den enskildes ansvar och insatser vid plötslig förekomst av Cryptosporidium i dricksvattnet*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Wall, E. (2012). *Den enskildes drivkraft att förebygga olyckor och kriser*. Östersund: Mittuniversitetet. (Opublicerad forskningsplan för MSB-finansierat postdokprojekt).

Wall, E. & Kvarnlöf, L. (2012). Riskfyllt vatten: Hur individen skapar sig en förståelse av oväntad parasitförekomst i dricksvattnet. *Sociologisk forskning*, vol. 49(1):5-24.

Wildavsky, A. & Dake, K. (1990). Theories of Risk Perception: Who Fears What and Why?. *Daedalus*, vol. 119:41-60.

Elektroniska källor

DSB (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap). 2012. Om DSB. Internetkälla: <http://www.dsb.no/no/toppmeny/Om-DSB/> (Hämtad: 2013-04-02).

Goldberg, L. (2013). Kvinna påkörd av buss i centrala Stockholm. *Aftonbladet*. 29 april. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article16691276.ab> (Hämtad 2013-05-06).

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). 2012. Om MSB. Internetkälla: <https://www.msb.se/sv/Om-MSB/> (Hämtad: 2013-04-02).

Lagtext

SFS 2003:778. *Lag om skydd mot olyckor*. Stockholm. Försvarsdepartementet.

Internetkälla:

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-2003778-om-skydd-mot-ol_sfs-2003-778/ (Hämtad: 2013-04-10).

SFS 2003:789. *Förordning om skydd mot olyckor*. Stockholm. Försvarsdepartementet.

Internetkälla:

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-2003789-om-skydd_sfs-2003-789/ (Hämtad: 2013-04-10).

LOV 2002-06-14 nr 20. *Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven)*. Svalbard. Justits- og beredskapsdepartementet.

Internetkälla:

<http://www.lovdato.no/all/hl-20020614-020.html> (Hämtad: 2013-04-10).

Skrivelse 2009/10:124. *Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet*.

Internetkälla:

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-200910124-Samhallets-kr_GX03124/?html=true (Hämtad: 2013-04-12).

Bilaga 1 – Intervjuguide

Information om intervjupersonen

- ❖ Hur gammal är du?
- ❖ Vad har du för utbildning?
- ❖ Vilken är din nationalitet?

Narrativ del: Exempel på en vardag

- ❖ Kan du så detaljerat som möjligt berätta om en vanlig vardag i ditt liv, från morgon till kväll?

Tema 1: Syn på risker/vardagsrisker

- ❖ (Inledande fråga) Vad tänker på när du hör ordet risk?
- ❖ Vilka risker anser du att du ställs inför i din vardag?

Tema 2: Erfarenheter av vardagsrisker

- ❖ Har du varit med om något som du uppfattar som riskfyllt i din vardag?
- ❖ Kan du beskriva denna händelse mer specifikt?
- ❖ Uppfattar du någon skillnad på hur du såg på denna risk innan och efter ovanstående händelse?

Tema 3: Förebyggande

- ❖ Anser du att du vidtar några åtgärder för att förebygga risker i vardagen som du nämnde innan?
- ❖ Kan du ge exempel?
- ❖ Varför vidtar du just detta åtgärder tror du?
- ❖ Vart har du funnit information om hur du kan hantera dessa risker?
- ❖ Vart finner du information angående risker i vardagen?

Inom varje fråga har vi ställt sonderande frågor som exempelvis ”kan du berätta mer om denna händelse” eller ”vad hände då”. Vi har även varit noga med att be intervjupersonerna att utveckla sina svar.